

KHU VỰC THƯƠNG MẠI TỰ DO ARẬP

Lịch sử hình thành

Mặc dù các nước Arập đều có chung điều kiện lịch sử cũng như sự phát triển kinh tế xã hội, nhưng trên thực tế các nước này không phải là một thực thể thống nhất.

Trong khi các nước thuộc khu vực vùng Vịnh có thu nhập bình quân đầu người rất cao (Các tiểu vương quốc Arập thống nhất UAE có thu nhập bình quân 17.935 USD/người/năm), thì các nước Arập vùng Đông Phi có thu nhập bình quân thấp (Yêmen có thu nhập bình quân đầu người 893 USD/năm). Sự chênh lệch này còn phản ánh thông qua chỉ số phát triển nguồn nhân lực (HDI). Bốn nước Arập là Ba Ranh, Cô Oét, UAE và Cata nằm trong số những nước có chỉ số HDI được xếp hạng cao trên thế giới (đứng hạng thứ 40 trở đi trong số 162 nước). Bốn nước khác là Yêmen, Djibuti, Xu Đãng, Môritani có chỉ số HDI thấp (xếp hạng thứ 130 trở đi

trong số 162 nước). Những nước còn lại có chỉ số HDI được xếp hạng trung bình.

Những nỗ lực hội nhập kinh tế khu vực trong các nước Arập được tiến hành từ đầu thập kỷ 1950. Hiệp ước Thương mại Trung chuyển (1953) là hiệp ước đầu tiên đánh dấu những nỗ lực của các chính phủ Arập nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho trao đổi thương mại thông qua việc áp dụng thuế quan ưu đãi cho một số sản phẩm nông nghiệp và công nghiệp. Năm 1975, các nước Gioocđani, Xi Ri, Ai Cập, Irắc và Libi đã ký kết thành lập Thị trường chung Arập. Năm 1981, các nước Arập đã ký kết hiệp ước tạo điều kiện thuận lợi và thúc đẩy thương mại nội vùng Arập, bao gồm cả việc thiết lập một Khu vực Thương mại Tự do để tiến hành tự do hoá thương mại dần dần để tiến tới thành một Liên minh Hải quan. Tuy nhiên, do những sức ép về kinh tế và chính trị, nên những sáng kiến này đều đem lại những tác động hạn chế.

Khu vực Thương mại Tự do Arập (AFTA)

Tháng 2/1997, Liên minh Kinh tế Arập (được thành lập vào năm 1957 trong khuôn khổ của Liên đoàn Arập) đã quyết định thành lập một Khu vực Thương mại Tự do Arập (AFTA), dự kiến sẽ hoàn tất vào năm 2008.

Với mục đích này, 18 trong số 22 nước thành viên của Liên đoàn Arập đã ký kết một hiệp ước nhằm huỷ bỏ những rào cản thương mại giữa các nước thành viên bằng cách hạ thấp dần 10% thuế quan mỗi năm đối với hàng hoá của họ và huỷ bỏ dần những rào cản thương mại, bắt đầu từ tháng 1/1998 (bảng).

Tại Hội nghị thượng đỉnh các nước Arập diễn ra tại Amman tháng 3 năm 2001, các nhà lãnh đạo đã nhấn mạnh đến việc hướng tới thành lập một khối kinh tế mạnh mẽ giữa các nước Arập. Vào tháng 9 năm 2001, Ủy ban Kinh tế và Xã hội thuộc Liên đoàn Arập đã họp tại Riyadh và quyết định thời hạn hoàn thành việc thành lập Khu vực Thương mại Tự do Arập mở rộng (GAFTA) vào đầu năm 2005. GAFTA bao gồm toàn bộ 22 nước thành viên thuộc Liên đoàn Arập và được hy vọng sẽ trở thành một khối kinh tế hiệu quả và năng động, có thể so sánh ngang bằng với ASEAN.

Khu vực Thương mại Tự do Arập mở rộng (GAFTA) nhằm mục đích khuyến khích sự bùng nổ kinh tế của các nước thành viên bằng phương thức:

+ Thiết lập một thị trường lớn hơn và thống nhất hơn, và vì vậy thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài nhiều hơn từ các nước trong khu vực, các nước châu Âu và trên thế giới.

+ Tăng cường hoạt động thương mại giữa các nước thành viên. Mặc dù trên thực tế một số nước thành viên sản xuất ra những sản phẩm tương đồng và đang cạnh tranh trên các thị trường xuất khẩu, nhưng các nước này có thể bổ sung cho nhau trong một số ngành (ví dụ Tuynidi, Marôc và Ai Cập có thể xuất khẩu sản phẩm dệt may và nông nghiệp sang các nước vùng Vịnh, Angiêri và Libi).

+ Giảm hàng hoá buôn lậu trốn thuế đang ảnh hưởng tới các nhà sản xuất địa phương cũng như tăng cường cán cân thanh toán.

+ Tăng quyền đàm phán của các nước thành viên trong việc giải quyết các vấn đề như thành lập các khối kinh tế giống như EU hoặc trên các diễn đàn quốc tế như các hội nghị của WTO...

+ Tăng tính độc lập về kinh tế giữa các nước Arập và vì vậy hy vọng làm tăng tính ổn định và an ninh khu vực.

Bảng: Thương mại nội bộ khối Ả-rập (IAT)/Tổng ngoại thương (TET)
(triệu USD, %)

Nước	1990			1995			2000		
	Tổng thương mại nội bộ Ả-rập (IAT)	Tổng ngoại thương (TET)	Tỷ lệ IAT/TET	Tổng thương mại nội bộ Ả-rập	Tổng ngoại thương	Tỷ lệ IAT/TET	Tổng thương mại nội bộ Ả-rập	Tổng ngoại thương	Tỷ lệ IAT/TET
Giôócđani	1.056	3.504	30,13%	1.496	5.467	27,37 %	1.081	6.496	16,65 %
UAE	2.236	33.389	6,7%	3.291	52.389	6,28 %	6.682	82.879	8,6 %
Ba Ranh	2.203	7.547	29,19%	2.169	7.830	27,7 %	1.967	10.312	19,08 %
Tuynidi	775	9.684	8 %	991	13.676	7,25 %	1.151	14.229	8,09 %
Angiêri	469	20.689	2,27 %	560	21.042	2,66 %	553	29.223	1,89 %
Ả-rập Xêút	5.772	68.498	8,43 %	6.473	78.128	8,29 %	9.249	109.055	8,48 %
Xu Đãng	535	1.819	29,41%	537	1.789	30,02 %	535	3.359	15,93 %
Xi Ri	937	6.602	14,19%	1.298	8.595	15,10 %	1.357	9.072	14,96 %
Xô-mali	111	545	20,37%	185	447	41,38 %	146	576	25,39 %
Irắc	1.578	16.839	9,37 %	714	1.089	65,56 %	1.050	16.843	6,23 %
Ô-man	3.581	8.235	43,49%	2.142	10.313	20,77 %	3.359	16.694	20,12 %
Cata	386	4.988	7,75 %	572	5.609	10,19 %	1.269	14.779	8,59 %
Cô Oet	535	12.231	4,37 %	1.263	20.616	6,12 %	1.440	27.193	5,30 %
Li Băng	643	2.972	21,62%	733	7.376	9,94 %	1.058	6.944	15,24 %
Libi	792	19.541	4,06 %	1.135	13.697	8,29 %	1.040	16.095	6,46 %
Ai Cập	481	11.801	4,07 %	924	15.180	6,09 %	1.919	18.469	10,39 %
Ma Rốc	1.405	12.142	11,57%	1.145	13.245	8,64 %	1.008	20.375	4,95 %
Mô-ri-tani	27	857	3,15 %	37	1.214	3,05 %	35	1.095	3,22 %
Yê-men	552	3.946	14 %	738	3.521	20,97 %	1.045	6.418	16,28 %
Tổng	24.073	245.829	9,79 %	26.404	281.225	9,39 %	34.107	410.106	8,32 %

Nguồn: Quỹ tiền tệ Ả-rập

Những tiến bộ đạt được của GAFTA là:

1. Áp dụng thuế hải quan thống nhất.

Nhằm giảm thuế hải quan cho các sản phẩm mang xuất xứ Ả-rập khoảng 10%/năm, 14 nước Ả-rập đã báo cáo chương trình thuế hải quan của họ cho Ủy ban An ninh của Liên đoàn Ả-rập để phối hợp với

nhau, ngoại trừ Xi Ri vẫn áp dụng Hệ thống thuế quan Brussels.

2. Áp dụng nguồn gốc xuất xứ các sản phẩm Ả-rập: Tất cả các nước thành viên đều chia sẻ các tiêu chuẩn và đặc điểm kỹ thuật của mình để giúp các sản phẩm của họ có thể lưu chuyển trôi chảy từ nước này

sang nước khác. Liên đoàn Arập cũng lập một dự án áp dụng Hiệp ước Nông nghiệp Arập (Arap Agriculture Pact): chia sẻ tiêu chuẩn của ngành nông nghiệp và áp dụng một vài hạn chế cũng như đặc điểm kỹ thuật cho tất cả các nước thành viên. Liên đoàn Arập cung cấp một số ưu đãi miễn thuế cho một số sản phẩm nhất định, tuy nhiên các nước Marôc, Libăng và Gioocđani đã không chấp nhận những ưu đãi tăng thêm này.

3. Khu vực tư nhân: Liên đoàn đã thiết lập một cơ sở dữ liệu và dịch vụ để cung cấp thông tin và thúc đẩy lợi ích cho khu vực tư nhân.

4. Viễn thông: Ủy ban Kinh tế và Xã hội Arập trong cuộc họp lần thứ 65 đã đồng ý thiết lập một cơ sở viễn thông để tạo điều kiện thuận lợi cho kết nối viễn thông giữa các nước thành viên, cũng như tạo điều kiện kết nối viễn thông thuận lợi giữa khu

vực công cộng và khu vực tư nhân để áp dụng GAFTA giữa các nước thành viên.

5. Thuế hải quan: Tại cuộc họp lần thứ 67, Ủy ban Kinh tế và Xã hội Arập đã đồng ý giảm 40% thuế hải quan đánh vào hàng hoá trong 4 năm qua và sẽ tiếp tục giảm thuế hải quan hơn nữa theo quyết định của Hội nghị Thượng đỉnh Amman của Liên đoàn Arập, các nước thành viên sẽ nỗ lực hơn nữa để huỷ bỏ tất cả thuế hải quan áp dụng đối với các sản phẩm hàng hoá có xuất xứ Arập.

Những hạn chế của GAFTA là trên thực tế các sản phẩm nông nghiệp đều nằm ngoài cơ chế miễn giảm thuế trong mùa thu hoạch.

Nguồn: <http://en.wikipedia.org/>

Tổng hợp: Thanh Bình

Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới